

Spis treści

Wstęp	13
Wykaz skrótów i nazw stosowanych w tekście	16
1. TEORETYCZNE PODSTAWY WYMIANY MIĘDZYNARODOWEJ	21
1.1. Doktryna słusznej ceny	21
1.2. Merkantyizm — usystematyzowana teoria protekcjonizmu	21
1.3. Klasyczne teorie wymiany — rozwój teorii wolnego handlu	22
1.4. Poklasyczne teorie wymiany międzynarodowej	26
1.4.1. Teoria neoklasyczna — model Marshalla	27
1.4.2. Teoria kosztów alternatywnych i zastosowanie krzywych obojęt- ności	29
1.4.3. Teoria obfitości zasobów B. Ohlina i paradoks Leontiefa ...	31
1.4.4. Doktryna protekcjonizmu wychowawczego	33
1.4.5. Handel zagraniczny w teorii J.M. Keynesa i w teorii wzrostu R.F. Harooda	34
1.5. Alternatywne teorie handlu międzynarodowego	36
1.5.1. Teorie neotechnologiczne	37
1.5.1.1. Teoria luki technologicznej	38
1.5.1.2. Teoria cyklu życia produktu	40
1.5.2. Teorie podażyowo-popytowe	43
1.5.3. Teoria handlu wewnątrzgałęziowego	45
1.5.4. Inne teorie wymiany międzynarodowej	50
1.6. Współczesny handel międzynarodowy	50
2. POLITYKA WYMIANY MIĘDZYNARODOWEJ	53
2.1. Polityka handlowa — definicja i rodzaje	53
2.1.1. Przegląd pojęć definicyjnych związanych z polityką handlową	53

2.1.2. Rodzaje polityki handlowej	58
2.1.2.1. Wolny handel a protekcjonizm	59
2.1.2.2. Założenia współczesnej polityki handlowej	61
2.1.2.3. Strategiczna polityka handlowa	63
2.1.2.4. Miejsce i znaczenie eksportu i importu w teoriach wymiany międzynarodowej oraz w polityce handlowej	65
2.2. Narzędzia polityki handlowej	75
2.2.1. Klasyfikacja narzędzi polityki handlowej	77
2.2.2. Oddziaływanie narzędzi polityki handlowej	85
2.2.2.1. Środki taryfowe	85
2.2.2.2. Środki nietaryfowe — parataryfowe i pozataryfowe	87
2.2.3. Argumenty na rzecz stosowania narzędzi polityki handlowej	98
2.2.3.1. Argumenty ogólne	99
2.2.3.2. Argumenty sektorowe	102
2.2.3.3. Argumenty nowej ekonomii politycznej	105
 3. MIĘDZYNARODOWE PRZEPŁYWY CZYNNIKÓW PRODUKCJI	 106
3.1. Międzynarodowe przepływy kapitału	106
3.1.1. Pojęcie oraz podział międzynarodowych przepływów kapitału	107
3.1.2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	110
3.1.2.1. Pojęcia podstawowe	110
3.1.2.2. Teorie przepływu kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych	114
3.1.2.3. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na świecie	116
3.1.2.4. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce	120
3.2. Nielegalne przepływy kapitałowe	130
3.2.1. Raje podatkowe	130
3.2.2. Szara strefa i jej ograniczanie	132
3.2.3. Proces legalizacji nielegalnych środków. Rola banków	134
3.2.4. Monitorowanie szarej strefy	135
3.3. Transfer technologii	136
3.3.1. Zdefiniowanie problemu i jego uwarunkowania	136
3.3.2. Etapy transferu technologii	137
3.3.3. Kanały międzynarodowego transferu technologii	138
3.3.4. Transfer technologii i działalności badawczo-rozwojowej	141
3.4. Międzynarodowe przepływy ludności	144
3.4.1. Międzynarodowa migracja — definicje i ujęcie historyczne ...	144
3.4.2. Uchodźstwo	146
3.4.3. Migracja jako problem globalny	147
3.4.4. Teorie migracji i jej oddziaływania	148

3.4.5. Przyczyny i skutki migracji	149
3.4.6. Metody pomiaru migracji	152
3.4.7. Umowy międzynarodowe dotyczące migracji	153
4. KURS WALUTOWY I RYNEK WALUTOWY	155
4.1. Kurs walutowy	155
4.1.1. Rodzaje i funkcje kursu walutowego	155
4.1.2. Zmiany poziomu kursu walutowego. Kurs amerykański a kurs europejski	158
4.2. Rynek walutowy	161
4.2.1. Charakterystyka rynku walutowego	161
4.2.2. Uczestnicy rynku walutowego	163
4.2.3. Rodzaje transakcji na rynku walutowym	164
4.2.3.1. Transakcje natychmiastowe	164
4.2.3.2. Transakcje terminowe	165
4.2.3.3. Transakcje zabezpieczające a transakcje spekulacyjne	169
4.3. Kształtowanie się kursów walutowych w długim i krótkim okresie	169
4.3.1. Kurs walutowy w okresie długim	169
4.3.1.1. Prawo jednej ceny	170
4.3.1.2. Teoria parytetu siły nabywczej	172
4.3.1.3. Realny kurs walutowy	174
4.3.1.4. Realny efektywny kurs walutowy	176
4.3.2. Czynniki wpływające na kurs walutowy w okresie długim ...	178
4.3.3. Kształtowanie się kursu walutowego w okresie krótkim	179
4.3.3.1. Parytet stopy procentowej	179
4.3.3.2. Równowaga na rynku walutowym	181
4.3.4. Czynniki wpływające na zmiany kursu walutowego w okresie krótkim	182
5. MIĘDZYNARODOWY SYSTEM WALUTOWY	188
5.1. Pojęcie międzynarodowego systemu walutowego. Klasyfikacja systemów walutowych	189
5.1.1. Ogólny podział systemów walutowych	189
5.1.2. Klasyfikacja formalna a klasyfikacja rzeczywista	190
5.1.3. Szczegółowy podział systemów walutowych	191
5.2. Czynniki determinujące wybór systemu walutowego	199
5.2.1. Możliwość prowadzenia niezależnej polityki monetarnej ...	199
5.2.2. Zmiana poziomu nominalnych stóp procentowych	200
5.2.3. Inflacja	200
5.2.4. Szoki popytowe	201
5.2.5. Szoki monetarne	205

5.2.6. Integracja gospodarcza	205
5.2.7. Możliwość wystąpienia kryzysu walutowego	206
5.2.8. Możliwość nadmiernego wzrostu zadłużenia w walucie obcej	206
5.2.9. Poziom rezerw	207
5.2.10. Fluktuacje kursu walutowego	207
5.3. Kurs sztywny czy kurs płynny	207
5.4. Historia międzynarodowego systemu walutowego	208
5.4.1. System waluty złotej (ang. <i>gold standard</i>)	208
5.4.2. Lata międzywojenne	209
5.4.3. System z Bretton Woods	210
5.4.4. Współczesny międzynarodowy system walutowy	213
6. STABILIZACJA I KRYZYSY NA GLOBALNYCH RYNKACH FINANSOWYCH	214
6.1. Rozwój rynków finansowych	214
6.2. Handel derywatami	216
6.3. Inwestorzy instytucjonalni	217
6.4. Fundusze <i>hedgingowe</i>	218
6.5. Kryzysy finansowe	220
6.5.1. Kryzysy pierwszej generacji, czyli kanoniczne	222
6.5.2. Kryzysy drugiej generacji	222
6.5.3. Kryzysy trzeciej generacji, czyli eklektyczne	223
6.6. Globalna architektura finansowa	227
6.7. Forum Stabilizacji Finansowej	228
6.8. Reforma instytucji z Bretton Woods	230
6.9. Stabilizacja kursów walutowych	231
6.9.1. Wielostronna integracja walutowa	232
6.9.2. Jednostronne związanie własnej waluty z walutą obcą	233
6.9.3. Segmentacja rynków walutowych	234
6.10. Korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji rynków finansowych	235
6.11. Globalny kryzys finansowy	236
7. DOCHÓD NARODOWY, BILANS PŁATNICZY I HANDLOWY	242
7.1. Dochód narodowy w gospodarce otwartej	242
7.1.1. Różne sposoby statystycznej ilustracji PKB	243
7.1.1.1. PKB w cenach bieżących w walucie krajowej	243
7.1.1.2. PKB w cenach stałych w walucie krajowej	244
7.1.1.3. PKB w cenach bieżących w walucie zagranicznej	246
7.1.1.4. PKB według parytetu siły nabywczej	250
7.1.2. Dochód narodowy a handel zagraniczny	254

7.1.2.1. Równania bilansowe	254
7.1.2.2. Przypadek niedoboru oszczędności krajowych	257
7.1.2.3. Przypadek nadmiaru oszczędności krajowych	258
7.2. Bilans płatniczy	259
7.2.1. Definicja i struktura bilansu płatniczego	260
7.2.2. Bilans rozrachunków bieżących	263
7.2.3. Bilans kapitałowy i finansowy oraz oficjalne rezerwy walutowe	264
7.3. Problem równowagi bilansu płatniczego	267
7.3.1. Przywracanie równowagi płatniczej w przypadku stałego kursu walutowego	268
7.3.2. Przywracanie równowagi płatniczej w przypadku zmiennego kursu walutowego	269
7.3.3. Źródła pochodzenia rezerw walutowych	272
8. MIĘDZYNARODOWA KONKURENCYJNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW I GOSPODAREK	276
8.1. Międzynarodowa konkurencyjność gospodarek	277
8.1.1. Podstawowe pojęcia i definicje	277
8.1.2. Próby mierzenia międzynarodowej konkurencyjności gospodarek	278
8.1.3. Międzynarodowa konkurencyjność polskiej gospodarki na tle gospodarki światowej	283
8.2. Międzynarodowa konkurencyjność przedsiębiorstw	284
8.2.1. Podstawowe pojęcia i definicje	285
8.2.2. Międzynarodowa konkurencyjność polskich przedsiębiorstw	288
8.3. Zasady konkurencyjności	288
9. TEORIA I PRAKTYKA MIĘDZYNARODOWEJ INTEGRACJI GOSPODARCZEJ	290
9.1. Pojęcie i istota międzynarodowej integracji gospodarczej	290
9.1.1. Definicja integracji gospodarczej	290
9.1.2. Ekonomiczne tło integracji gospodarczej	291
9.1.3. Cele integracji	292
9.1.4. Przestanki i warunki integracji gospodarczej	293
9.1.5. Model integracji gospodarczej i jej mechanizm	294
9.2. Przebieg międzynarodowej integracji gospodarczej	295
9.2.1. Etapy integracji	295
9.2.2. Efekty kreacji i przesunięcia handlu	296
9.3. Integracja walutowa jako etap integracji gospodarczej	299
9.3.1. Pojęcie optymalnego obszaru walutowego	299
9.3.2. Wstrząsy asymetryczne	303
9.3.3. Optymalny obszar walutowy a efekt Balassy–Samuelsona	306

9.4. Ugrupowania integracyjne na świecie	308
9.4.1. Przykłady ugrupowań integracyjnych	308
9.4.2. Unia Europejska jako modelowe ugrupowanie integracyjne	309
9.4.2.1. Geneza europejskiej integracji gospodarczej	309
9.4.2.2. Geneza Unii Gospodarczej i Walutowej	310
9.4.2.3. Etapy tworzenia Unii Gospodarczej i Walutowej	311
9.4.3. Regiony i ich rola w integracji europejskiej	315
9.4.3.1. Pojęcie i klasyfikacja regionów	315
9.4.3.2. Euroregiony	316
 10. MIĘDZYNARODOWE ORGANIZACJE GOSPODARCZE	 323
10.1. Bank Światowy	324
10.1.1. Cele i funkcje Banku Światowego	324
10.1.2. Członkostwo w Banku Światowym i jego struktura organizacyjna	326
10.1.3. Działalność Banku Światowego i źródła jej finansowania	327
10.1.4. Grupa Banku Światowego	328
10.2. Międzynarodowy Fundusz Walutowy	329
10.2.1. Cele i funkcje MFW	330
10.2.2. Członkostwo w MFW i jego struktura organizacyjna	331
10.2.3. Działalność MFW i źródła jej finansowania	332
10.3. Krytyka działalności MFW i Banku Światowego	333
10.4. Światowa Organizacja Handlu	337
10.4.1. Rola GATT w ograniczaniu protekcjonizmu w handlu międzynarodowym	337
10.4.2. Porozumienie ustanawiające WTO	340
10.4.3. Cele, struktura organizacyjna WTO i członkostwo w niej	343
10.4.4. Rezultaty trzech pierwszych Konferencji Ministerialnych	345
10.4.5. Program i przebieg Rundy Rozwojowej	347
10.5. Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju	353
10.5.1. Cele i funkcje EBOiR	353
10.5.2. Członkostwo w EBOiR i jego struktura organizacyjna	354
10.5.3. Działalność EBOiR i źródła jej finansowania	355
10.6. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju	356
10.6.1. Cele i funkcje OECD	356
10.6.2. Członkostwo w OECD i jej struktura organizacyjna	357
10.6.3. Działalność OECD i źródła jej finansowania	358
10.7. Konferencja Narodów Zjednoczonych do Spraw Handlu i Rozwoju	358
10.7.1. Cele, funkcje i struktura UNCTAD	359
10.7.2. Działalność UNCTAD	359

11. PROBLEMY ROZWOJU I WYMIANY MIĘDZYNARODOWEJ KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ	362
11.1. Charakterystyka krajów rozwijających się	362
11.2. Problemy rozwoju krajów rozwijających się — ujęcie teoretyczne	364
11.3. Różnice w rozwoju między krajami rozwiniętymi a rozwijającymi się	369
11.4. Integracja gospodarcza jako sposób wzmocnienia pozycji krajów rozwijających się	373
11.4.1. Doświadczenia integracyjne Ameryki Łacińskiej	373
11.4.2. Procesy integracji gospodarczej w Afryce	376
11.4.3. Specyfika integracji gospodarczej w regionie Azji i Pacyfiku	378
11.5. Pomoc rozwojowa dla krajów rozwijających się	381
11.5.1. Geneza i istota pomocy rozwojowej	382
11.5.2. Rozmiary i dystrybucja oficjalnej pomocy rozwojowej	383
11.5.3. Kierunki dystrybucji środków pomocowych	387
11.5.4. Ewolucja celów oficjalnej pomocy rozwojowej	388
11.5.5. Efektywność pomocy rozwojowej	390
11.6. Kryzys zadłużeniowy jako zjawisko globalne	393
11.6.1. Problemy zadłużenia międzynarodowego	393
11.6.2. Przyczyny kryzysu zadłużeniowego	395
11.6.3. Skutki kryzysu zadłużeniowego	397
11.6.4. Próby rozwiązania kryzysu zadłużeniowego	398
12. KORPORACJE MIĘDZYNARODOWE W GOSPODARCE ŚWIATOWEJ	404
12.1. Rozwój przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym	404
12.2. Otoczenie przedsiębiorstwa międzynarodowego	412
12.3. Pozytywne i negatywne znaczenie korporacji międzynarodowych	418
12.4. Praktyka zarządzania korporacjami międzynarodowymi	419
12.4.1. Zarządzanie międzynarodowe — aspekty ogólne	419
12.4.2. Fuzje i akwizycje	421
12.4.3. Logistyka w działalności korporacji międzynarodowych	428
12.4.4. Korporacje międzynarodowe w gospodarce polskiej	437
13. GLOBALIZACJA STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH	439
13.1. Pojęcie i charakterystyka procesu globalizacji	439
13.2. Przyczyny globalizacji stosunków międzynarodowych	443
13.3. Mierniki poziomu globalizacji gospodarki	445

13.4. Skutki procesów globalizacji stosunków międzynarodowych	450
13.4.1. Intensyfikacja przepływów towarowych, usługowych, kapitałowych, technologicznych i informacyjnych	452
13.4.2. Zwiększenie i zmiana roli korporacji transnarodowych w gospodarce światowej	454
13.4.3. Intensyfikacja procesów integracyjnych we współczesnej gospodarce	457
13.4.4. Instytucjonalizacja handlu międzynarodowego	459
13.4.5. Redefinicja roli i funkcji państwa	461
13.4.6. Nowe sfery i przejawy konkurencji	464
13.4.7. Powstanie ekonomii opartej na wiedzy	465
13.5. Zagrożenia związane z procesem globalizacji	467
13.5.1. Ekologiczne wyzwania globalizacji	469
13.5.2. Eksplozja demograficzna	472
13.5.3. Niedożywienie ludności świata	473
13.5.4. Terroryzm międzynarodowy	474
13.6. Alternatywne koncepcje globalizacji stosunków międzynarodowych	478
Bibliografia	481
Indeks rzeczowy	495